

Вищий навчальний заклад Укоопспілки “Полтавський
університет економіки і торгівлі”

**Тема: Організаційно-правові
основи цивільного захисту**

План лекції:

- 1. Історія розвитку системи Цивільної оборони і цивільного захисту в Європі**
- 2. Цивільна оборона і цивільний захист населення в Україні**
- 3. Єдина державна система цивільного захисту**

Література

1. Смирнов В. А. Цивільний захист: навч. посібник / В. А. Смирнов, С. А. Дикань. – К.: Кафедра, 2013. – 300 с.
2. Стеблюк М.І. Цивільна оборона та цивільний захист: Підручник / М.І. Стеблюк. — 3-тє вид., стер. — К.: Знання, 2013. — 487 с.
3. Стеблюк М.І. Цивільна оборона та цивільний захист: Підручник / М.І. Стеблюк. — 2-ге вид., переробл. — К.: Знання, 2010. — 487 с.

1. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЦИВІЛЬНОЇ ОБОРОНИ І ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В ЄВРОПІ

17 лютого 1863 року комісією у складі п'яти громадських діячів Швейцарії (*Гюстав Муаньє, Анрі Дюнан, генерал Дюфур, лікарі Луї Анпія і Теодор Монуар*) було ухвалене рішення щодо створення «*Міжнародного Комітету допомоги пораненим*», який невдовзі (у 1864 р.) був перетворений в «*Міжнародний комітет Червоного Хреста*» (МКЧХ).

В 1864 році уряд Швейцарії ініціював проведення у Женеві міжнародної Конференції з питань захисту від небезпек воєн. Оскільки у конференції взяли участь дванадцять держав Європи вона отримала назву «*Женевська Конференція 12-ти*».

Нині *Міжнародний Червоний Хрест* є авторитетною міжнародною громадською організацією. Він об'єднує Лігу товариств Червоного Хреста, Міжнародний комітет Червоного Хреста, понад 120 національних товариств Червоного Хреста і Червоного Півмісяця і охоплює близько 250 млн населення.

У мирний час *Міжнародний Червоний Хрест* надає допомогу постраждалим від стихійних лих, здійснює заходи щодо запобігання захворюванням цивільного населення, виникненню епідемій, епізоотій тощо.

За 4 тисячі років відомої історії лише 300 років були абсолютно мирними, а решта 3 700 років супроводжувалися війнами різного масштабу, які забрали життя близько 4 млрд людей. Тож актуальність захисту від небезпек, спричинених війнами, очевидна.

Кожна наступна війна несе усе більшу небезпеку для цивільного населення:

1-а світова війна: цивільне населення складає близько 5% серед усіх загиблих;

2-а світова війна: цивільне населення складає близько 75% серед усіх загиблих;

150 подальших «малих» воєн: цивільне населення складає близько 80–90% серед усіх загиблих.

Міжнародне гуманітарне право – це сукупність міжнародних домовленостей, мета яких – врегулювання проблем гуманітарного характеру, що впливають безпосередньо зі збройних конфліктів, обмеження з гуманних причин прав сторін, що беруть участь у конфліктах, захист людей та майна, які можуть постраждати, або постраждали в результаті збройного конфлікту.

Становлення **міжнародного гуманітарного права** відбувалося на основі Першої (1899 р.) та Другої (1907 р.) Гаазьких конференцій миру.

Цивільна оборона як система захисту населення від небезпек, спричинених воєнними діями, почала створюватися в Європі у роки Першої світової війни.

У 1931 році в Парижі заснована *Міжнародна організація по захисту цивільного населення у воєнний час*. З 1958 року вона має назву «Міжнародна організація Цивільної оборони» (штаб-квартира знаходиться у Женеві).

24 жовтня 1945 року була заснована **Організація Об'єднаних націй (ООН)** – міжнародна організація держав, метою діяльності якої є підтримання й збереження миру, безпеки та розвитку співробітництва між країнами.

12 серпня 1949 року ООН прийняла чотири **Женевські конвенції** про захист жертв війни, в яких зобов'язала держави, що ведуть війну, дотримуватися норм гуманізму і порядку їх реалізації.

- а) перша Женевська конвенція – «Про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях»;
- б) друга Женевська конвенція – «Про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, що зазнали корабельної аварії у складі збройних сил на морі»;
- в) третя Женевська конвенція – «Про поводження з військовополоненими»;
- г) четверта Женевська конвенція – «Про захист цивільного населення під час війни».

8 березня 1977 року за ініціативи Міжнародного Комітету Червоного Хреста у Женеві на дипломатичній конференції за участю 102 країн-членів ООН були прийняті **два Додаткові Протоколи** до Женевських конвенцій 1949 року, які розширили коло захисту осіб, постраждалих від збройних конфліктів.

Протокол I стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів.

Протокол II стосується захисту жертв збройних конфліктів не міжнародного характеру.

У Додатковому протоколі I дано чітке правове визначення поняттям «цивільна особа» та «цивільне населення». Згідно із чинними нормами міжнародного гуманітарного права населення будь-якої країни включає в себе *комбатантів* і *цивільних осіб*, які складають *цивільне населення* і потребують захисту.

Комбатантами визнають осіб, що належать до складу збройних сил воюючої сторони, учасники воєнних ополчень, загонів добровольців, включаючи особовий склад організованих рухів опору, а також населення, котре стихійно взялося за зброю для боротьби з військами ворога, що вторгся в їхню країну.

До **некомбатантів** відносять осіб, які знаходяться на військовій службі, але безпосередньої участі у бойових діях не беруть: інтенданти (військові постачальники), кухарі, медичний персонал, священики, військові артисти та ін.

Терміном «**цивільне населення**» позначають осіб, не покликаних на військову службу під час війни. До цивільних осіб також відносять службовців збройних сил, що склали свою зброю або вийшли з ладу через хворобу, поранення, утримання у полоні або з інших причин.

В Додатковому протоколі I вперше дано нормативне визначення поняття «цивільна оборона» і зазначено, що на цивільну оборону покладається *«...виконання гуманітарних завдань, спрямованих на захист цивільного населення від небезпеки та на допомогу в ліквідації безпосередніх наслідків воєнних дій або лиха, а також на створення умов, необхідних для виживання»*.

Міжнародним *розпізнавальним знаком* цивільної оборони є рівносторонній блакитний трикутник на помаранчевому фоні:

ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ЦИВІЛЬНОЇ ОБОРОНИ:

- 1) оповіщення населення;
- 2) евакуація населення;
- 3) забезпечення населення захисними спорудами та їх облаштування;
- 4) світломаскування;
- 5) рятувальні роботи;
- 6) медична та релігійна допомога;
- 7) боротьба із пожежами;
- 8) виявлення та визначення небезпечних районів;
- 9) термінове надання житла і забезпечення продовольством;
- 10) знешкодження засобів ураження;
- 11) підтримання громадського порядку;
- 12) відновлення роботи комунальних мереж;
- 13) термінове поховання загиблих;
- 14) збереження об'єктів, необхідних для виживання.

3–5 квітня 1994 року в м. Аммані (Йорданія) відбулася 10-а Міжнародна конференція з цивільного захисту. Її учасники прийняли Універсальну Декларацію з цивільного захисту, в якій закликали уряди всіх держав переглянути термін «*цивільна оборона*», поширюючи концепцію цивільної оборони за межі військових конфліктів. Відтоді в міжнародному гуманітарному праві з'явилося поняття **цивільний захист**.

В Україні термін «*цивільний захист*» юридично був визначений лише 2004 року в Законі України «Про правові засади цивільного захисту», а остаточні зміни в термінології відбулися 2012 року з появою Кодексу цивільного захисту.

2. ЦИВІЛЬНА ОБОРОНА І ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

1918 року в Україні створено національне товариство Міжнародного комітету Червоного хреста – *Всеукраїнська організація «Червоний Хрест»*.

У 1945 році Україна виступила як одна із *країн-засновниць Організації Об'єднаних націй (ООН)*, підписавши 26 липня 1945 року на установчій конференції у Сан-Франциско Устав ООН, попередньо розроблений представниками СРСР, США, Великої Британії та Китаю.

3 вересня 1954 р. Україна ратифікувала *Женевські конвенції 1949 року а Додаткові протоколи* до них – 25 липня 1990 р. Відтоді норми відповідних актів міжнародного права являють собою внутрішні юридичні норми нашої держави.

У 1961 році місцева протиповітряна оборона СРСР була переформована в систему цивільної оборони і підпорядкована Міністерству оборони СРСР. З того часу на території України почала діяти воєнізована *система цивільної оборони* у складі цивільної оборони СРСР.

Після набуття незалежності у 1991 році в Україні була створена власна державна система органів управління силами і засобами, призначених для належного *захисту населення* від наслідків великомасштабного прояву небезпек техногенного, природного і військового характеру.

Цивільна оборона України створювалася відповідно до вимог Закону України «Про цивільну оборону України» від 3 лютого 1993 року (з наступними змінами від 24 березня 1999 року), який проголошував:

1) кожен має право на захист свого життя і здоров'я від наслідків аварій, катастроф, пожеж, стихійного лиха та на вимогу гарантій реалізації цього права від Кабінету Міністрів України, міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, керівництва підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності і підпорядкування.

2) Держава як гарант цього права, створює систему цивільної оборони, яка має своєю метою захист населення від небезпечних наслідків аварій і катастроф техногенного, екологічного, природного та воєнного характеру.

Для реалізації державної політики у сфері захисту населення в Україні Постановою КМУ від 03.08.1998 р. була створена **Єдина Державна система запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного і природного характеру (ЄДСНС)**, яка мала забезпечити координацію зусиль постійно діючих функціональних і територіальних підсистем цивільного захисту.

24 червня 2004 року був прийнятий Закон України «*Про правові засади цивільного захисту*», у якому вперше дано юридичне визначення терміну «**цивільний захист**», сформульовані завдання цивільного захисту, а також проголошено створення **Єдиної державної системи цивільного захисту населення і територій** (скорочено: Єдиної системи цивільного захисту – ЄСЦЗ), на яку покладається виконання всього комплексу заходів щодо захисту населення і територій як від надзвичайних ситуацій мирного часу, так і в особливий період.

«ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ» – це система організаційних, інженерно-технічних, санітарно-гігієнічних, протиепідеміологічних та інших заходів, які здійснюються центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підпорядкованими їм силами і засобами, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форм власності, а також добровільними рятувальними формуваннями.

2 жовтня 2012 року прийнято Кодекс цивільного захисту України, який запровадив нове тлумачення терміну «цивільний захист».

Віднині **ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ** слід розуміти як *функцію держави*, спрямована на захист населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій шляхом запобігання таким ситуаціям, ліквідації їх наслідків і надання допомоги постраждалим у мирний час та в особливий період.

МЕТА ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ:

- 1.реалізація державної політики у сфері цивільного захисту;
- 2.проведення заходів безпеки та захисту населення і територій, об'єктів національної економіки і культурних цінностей та довкілля від негативних наслідків надзвичайних ситуацій у мирний час та в особливий період;
- 3.участь у подоланні наслідків глобальних техногенних, геофізичних, економічних катастроф на територіях іноземних держав відповідно до міжнародних договорів України.

ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ БАЗУЄТЬСЯ НА ТАКИХ ОСНОВНИХ ПРИНЦИПАХ:

1. комплексний підхід до розв'язання завдань цивільного захисту, що базується на необхідності проведення єдиних заходів цивільного захисту від впливів фізичного, хімічного, біологічного, морально-психологічного та засобів масового ураження;
2. територіальність та функціональність єдиної системи захисту;
3. добровільність у проведенні ризикованих заходів;
4. свобода інформації у сфері цивільного захисту;
5. раціональна безпека з економічно найменшою ймовірністю виникнення надзвичайних ситуацій і зменшення їх наслідків.

ЗАВДАННЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ:

1. розвиток національної економіки у напрямках, які виключають можливість виникнення надзвичайних ситуацій;
2. збирання та аналітичне опрацювання інформації про надзвичайні ситуації;
3. прогнозування та оцінка соціально-економічних наслідків надзвичайних ситуацій, визначення на основі прогнозу потреби в силах і засобах, необхідних для запобігання їм та ліквідації їх;
4. здійснення нагляду і контролю у сфері цивільного захисту;
5. розроблення і виконання законодавчих та інших нормативно-правових актів, дотримання норм і стандартів у сфері цивільного захисту;
6. розроблення планів здійснення запобіжних заходів у сфері цивільного захисту;
7. створення, збереження і раціональне використання матеріальних ресурсів, необхідних для запобігання надзвичайним ситуаціям;
8. розроблення та виконання науково-технічних програм, спрямованих на запобігання надзвичайним ситуаціям;

ЗАВДАННЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ:

9. оповіщення населення про виникнення або загрозу виникнення надзвичайної ситуації, своєчасне та достовірне інформування про обстановку, що складається, і вжиті заходи для запобігання надзвичайним ситуаціям;
10. організація захисту населення і територій, організація психологічної та медичної допомоги потерпілим від надзвичайних ситуацій;
11. проведення невідкладних робіт для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та організація життєзабезпечення постраждалого населення;
12. забезпечення готовності сил і засобів цивільного захисту до запобігання надзвичайним ситуаціям, реагування на них та ліквідації їх наслідків;
13. надання оперативної допомоги населенню з використанням засобів цивільного захисту при виникненні надзвичайних ситуацій;
14. навчання населення та організація тренувань способам захисту при виникненні надзвичайних ситуацій;
15. міжнародне співробітництво у сфері цивільного захисту.

Кодекс цивільного захисту України визначив такими, що *втратили чинність із 1 липня 2013 року*:

- Закон України «Про Цивільну оборону України»;
- Закон України «Про пожежну безпеку»;
- Закон України «Про загальну структуру і чисельність військ Цивільної оборони»;
- Закон України «Про війська Цивільної оборони України»;
- Закон України «Про аварійно-рятувальні служби»;
- Закон України «Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру»;
- Закон України «Про правові засади цивільного захисту».

3. ЄДИНА ДЕРЖАВНА СИСТЕМА ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

ЄДИНА ДЕРЖАВНА СИСТЕМА ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ (ЄДСЦЗ) – це сукупність суб'єктів забезпечення цивільного захисту, які здійснюють реалізацію державної політики у сфері цивільного захисту

СУБ'ЄКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ:

- Рада національної безпеки і оборони України;
- Кабінет Міністрів України;
- центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту (*Державна служба України з надзвичайних ситуацій*);
- інші центральні органи виконавчої влади;
- місцеві державні адміністрації;
- органи місцевого самоврядування;
- суб'єкти господарювання;
- громадяни України.

В Україні реалізований *територіально-виробничий принцип цивільного захисту*: на кожній територіальній одиниці відповідно до адміністративно-територіального поділу країни (область, район, місто, селище) є свій територіальний підрозділ ЦЗ. Паралельно в усіх сферах життєдіяльності населення, на кожному виробництві (підприємстві, установі, організації) функціонує відповідний виробничий підрозділ ЦЗ.

Загальне керівництво ЄДСЦЗ здійснює Кабінет Міністрів України.

Безпосереднє керівництво діяльністю ЄДСЦЗ покладається на спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань цивільного захисту (ДСНС).

Начальником цивільного захисту об'єкта господарювання (підприємства, установи, організації) є перший керівник об'єкта.

Основні завдання ДСНС України:

1. реалізує державну політику у сферах цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, профілактики травматизму невиробничого характеру, а також гідрометеорологічної діяльності;
2. здійснює державний нагляд (контроль) за додержанням та виконанням вимог законодавства у сферах пожежної і техногенної безпеки, цивільного захисту, за діяльністю аварійно-рятувальних служб;
3. вносить на розгляд Міністрові оборони України пропозицій щодо формування державної політики у відповідній сфері.

Відповідно до покладених на неї завдань ДСНС України:

- 1) здійснює безпосереднє керівництво діяльністю єдиної державної системи цивільного захисту;
- 2) формує проекти планів у сфері цивільного захисту державного рівня на мирний час та в особливий період, подає їх Міністрові оборони для внесення в установленому порядку на розгляд Кабінету Міністрів України, організовує планування заходів цивільного захисту центральними та місцевими органами виконавчої влади;
- 3) проводить підготовку органів управління функціональних і територіальних підсистем єдиної державної системи цивільного захисту та складових таких підсистем;
- 4) організовує та здійснює заходи щодо створення, утримання та реконструкції фонду захисних споруд цивільного захисту, ведення їх обліку, здійснює контроль за станом захисних споруд цивільного захисту;
- 5) організовує та здійснює заходи із впровадження інженерно-технічних заходів цивільного захисту;

б) організовує та координує здійснення заходів у сфері радіаційного і хімічного захисту, координує та контролює здійснення заходів щодо захисту населення і територій у разі виникнення радіаційних аварій та надзвичайних ситуацій, пов'язаних із виливом (викидом) небезпечних хімічних речовин;

7) здійснює разом із центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями прогнозування ймовірності виникнення надзвичайних ситуацій, визначає показники ризику та здійснює районування території України щодо ризику виникнення надзвичайних ситуацій;

8) веде облік надзвичайних ситуацій;

9) організовує проведення заходів з евакуації населення, координує діяльність центральних та місцевих органів виконавчої влади, суб'єктів господарювання з відповідних питань;

10) забезпечує гасіння пожеж, рятування людей, надання допомоги у ліквідації наслідків аварій, катастроф, стихійного лиха та інших видів небезпечних подій, що становлять загрозу життю або здоров'ю населення чи призводять до завдання матеріальних збитків;

- 11) організовує та забезпечує охорону від пожеж підприємств, установ, організацій та інших об'єктів на підставі договорів;
- 12) здійснює моніторинг забруднення навколишнього природного середовища на пунктах державної системи гідрометеорологічних спостережень: атмосферного повітря в населених пунктах та опадів; снігового покриву; річкових, озерних та морських вод; ґрунтів різного призначення; радіаційної обстановки (визначення експозиційної дози гамма-випромінювання); повеней, паводків, селів;
- 13) здійснює прогнозування погоди, гідрологічного режиму водних об'єктів, небезпечних і стихійних гідрометеорологічних явищ, урожайності сільськогосподарських культур;
- 14) здійснює іншу діяльність у сфері цивільного захисту.

Вимоги до організації заходів цивільного захисту *суб'єкта господарювання*:

- 1) у суб'єктах господарювання, віднесених до відповідних категорій цивільного захисту, з чисельністю працюючих понад 3 тисячі осіб створюються підрозділи з питань цивільного захисту;
- 2) у суб'єктах господарювання, а також закладах охорони здоров'я із загальною чисельністю працюючих та осіб, які перебувають на лікуванні, від 200 до 3 тисяч осіб та у суб'єктах господарювання, віднесених до другої категорії цивільного захисту, призначаються посадові особи з питань цивільного захисту;
- 3) у навчальних закладах з денною формою навчання з чисельністю 500 і більше осіб, які навчаються, призначаються посадові особи з питань цивільного захисту;
- 4) у суб'єктах господарювання з чисельністю працюючих до 200 осіб призначаються особи з питань цивільного захисту за рахунок штатної чисельності суб'єкта господарювання.

РІВНІ КЕРУВАННЯ ЄДИНОЮ ДЕРЖАВНОЮ СИСТЕМОЮ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ (ЄДСЦЗ)

Державний

Координацію діяльності здійснюють:

- Рада національної безпеки і оборони України;
- Кабінет Міністрів України;
- Державна комісія з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій (ТЕБ та НС);
- Спеціальна Урядова комісія з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації

Регіональний

Місцевий

Об'єктовий

Координуючим органом ЄДСЦЗ є відповідні комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій (ТЕБ та НС). На державному рівні комісію ТЕБ та НС очолює віцепрем'єр, а на регіональному, місцевому, об'єктовому рівнях – відповідні керівники.

Основні завдання ЄДСЦЗ :

- 1) забезпечення готовності міністерств та інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підпорядкованих їм сил і засобів до дій, спрямованих на запобігання і реагування на надзвичайні ситуації;
- 2) забезпечення реалізації заходів щодо запобігання виникненню надзвичайних ситуацій;
- 3) навчання населення щодо поведінки та дій у разі виникнення надзвичайної ситуації;
- 4) виконання державних цільових програм, спрямованих на запобігання надзвичайним ситуаціям, забезпечення сталого функціонування підприємств, установ та організацій, зменшення можливих матеріальних втрат;
- 5) опрацювання інформації про надзвичайні ситуації, видання інформаційних матеріалів з питань захисту населення і територій від наслідків надзвичайних ситуацій;
- 6) прогнозування і оцінка соціально-економічних наслідків надзвичайних ситуацій, визначення на основі прогнозу потреби в силах, засобах, матеріальних та фінансових ресурсах.

Основні завдання ЄДСЦЗ :

- 7) створення, раціональне збереження і використання резерву матеріальних та фінансових ресурсів, необхідних для запобігання і реагування на надзвичайні ситуації;
- 8) оповіщення населення про загрозу та виникнення надзвичайних ситуацій, своєчасне та достовірне інформування про фактичну обстановку і вжиті заходи;
- 9) захист населення у разі виникнення надзвичайних ситуацій;
- 10) проведення рятувальних та інших невідкладних робіт щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, організація життєзабезпечення постраждалого населення;
- 11) пом'якшення можливих наслідків надзвичайних ситуацій у разі їх виникнення;
- 12) здійснення заходів щодо соціального захисту постраждалого населення;
- 13) реалізація визначених законом прав у сфері захисту населення від наслідків надзвичайних ситуацій, в тому числі осіб (чи їх сімей), що брали безпосередню участь у ліквідації цих ситуацій;
- 14) інші завдання, визначені законом.

СИЛИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Оперативно-рятувальна служба ЦЗ

- органи управління, аварійно-рятувальні формування центрального підпорядкування;
- аварійно-рятувальні формування спеціального призначення;
- спеціальні авіаційні, морські та інших формування;
- державні пожежно-рятувальні підрозділи (частини);
- навчальні центри;
- формування та підрозділи забезпечення.

Аварійно-рятувальні служби ЦЗ

- 1) державні, регіональні, комунальні, об'єктові та громадських організацій;
- 2) спеціалізовані та неспеціалізовані;
- 3) професійні та непрофесійні.

Формування ЦЗ

утворюються для проведення великих обсягів робіт з ліквідації наслідків НС, воєнних (бойових) дій чи терористичних актів, а також для проведення відновлювальних робіт, які потребують залучення великої кількості населення і техніки. Поділяються на об'єктові і територіальні.

Спеціалізовані служби ЦЗ

утворюються для проведення спеціальних робіт і заходів з ЦЗ та їх забезпечення, що потребують залучення фахівців певної спеціальності, техніки і майна спеціального призначення. Можуть бути об'єктового, місцевого, регіонального і державного рівнів.

Пожежно-рятувальні підрозділи (частини)

Добровільні формування ЦЗ

утворюються під час загрози або виникнення НС для проведення допоміжних робіт із запобігання або ліквідації наслідків таких ситуацій за рішенням Ради міністрів АР Крим, центрального органу виконавчої влади, місцевої державної адміністрації, органу місцевого самоврядування.

Принципові відмінності сучасної *системи цивільного захисту в Україні* від колишньої *системи цивільної оборони*, що існувала за радянських часів:

1) *цивільний захист* своїми діями і заходами скерований на забезпечення захисту населення і територій від усіх можливих надзвичайних ситуацій в *мирний час і в особливий період*. *Цивільна оборона* була орієнтована на захист населення і об'єктів економіки в умовах лише *воєнного часу*.

2) Завданням *цивільного захисту* є *запобігання і реагування* на надзвичайні ситуації. Завданням *цивільної оборони* було лише *реагування* у випадку виникнення одного виду надзвичайної ситуації – війни (оскільки *запобігати* війні мають політики).